

دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته پژوهش علوم اجتماعی

عنوان:

بررسی رابطه الگوی مصرف فضای مجازی و میزان دینداری (با تأکید بر بعد پیامدی) در بین جوانان (۲۸ - ۱۸ ساله) شهر تهران

استاد راهنما:

دکتر علی رجبلو

استاد مشاور:

دکتر خدیجه سفیری

دانشجو:

مینا صالحی فریزهندی

شهریور ۹۸

چکیده:

اینترنت و فضای مجازی یکی از ارکان اساسی جوامع مدرن محسوب می شود که می تواند اثرات ماندگاری بر بخش های مختلف جامعه - و از جمله یکی از مهم ترین آن ها یعنی دینداری - داشته باشد. نظر به اینکه جوانان بخش مهمی از جمعیت هر جامعه ای را تشکیل می دهند، پژوهش حاضر به "بررسی رابطه الگوی مصرف فضای مجازی و میزان دینداری در بین جوانان ۱۸-۲۸ ساله شهر تهران" پرداخته است. در این تحقیق منظور از الگوی مصرف فضای مجازی، استفاده کاربران از نظر زمانی و نیز نحوه استفاده و محتوای شبکه هایی است که بازدید می کنند. در این خصوص از نظریه های برجسته سازی، تزریقی و کاشت استفاده شده است. نظریه پیتر برگر و مدل پنج بعدی گلاک و استارک برای تحلیل متغیر دینداری مورد استفاده قرار گرفته است. برای تبیین متغیرهای منطقه سکونت و جنسیت که متغیرهای زمینه ای تحقیق می باشند، به ترتیب از آراء یواخیم واخ و جرج استولز بهره گرفته شده است. روش تحقیق کمی و از نوع پیمایشی و ابزار جمع آوری اطلاعات پرسشنامه است. جامعه مورد بررسی، جوانان ۱۸-۲۸ ساله مناطق یک، شش و پانزده شهر تهران بوده اند که از این میان ۳۷۶ نفر به روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای انتخاب شدند و به عنوان نمونه مورد بررسی وارد مراحل تحلیل شدند. پس از جمع آوری اطلاعات، داده ها به وسیله آزمون های Dسامرز، ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون و تحلیل مسیر تحلیل شدند. یافته های توصیفی تحقیق حاکی از آن است که میزان استفاده از فضای مجازی در حد متوسط قرار دارد و کاربران بیشتر برای اهداف تفریحی و سرگرمی از آن استفاده می کنند و کمتر به سراغ محتوای علمی و آموزشی می روند. همچنین بعد پیامدی دینداری در مولفه فردی (اخلاق فردی) متوسط و در مولفه جمعی (اخلاق جمعی) ضعیف گزارش شده است. نتایج نهایی تحقیق اثبات می کند که الگوی مصرف فضای مجازی در میان جوانان با میزان دینداری آنان در بعد پیامدی رابطه معنادار و معکوس دارد. بدین معنا که هر چه مدت استفاده از فضای مجازی بیشتر شود و محتوای ارائه شده واقعی تلقی گردد، میزان دینداری در بعد پیامدی کاهش می یابد.

کلیدواژه: دین، دینداری، فضای مجازی، بعد پیامدی.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات تحقیق	۱
۱-۱- مقدمه	۲
۲-۱- بیان مسئله	۳
۳-۱- سوالات تحقیق	۵
۴-۱- ضرورت و اهمیت تحقیق	۵
۵-۱- اهداف تحقیق	۷
فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه پژوهش	۸
۱-۲- مقدمه	۹
۲-۲- پیشینه تحقیق	۱۰
۱-۲-۲- پیشینه تجربی	۱۰
الف) مطالعات داخلی	۱۰
ب) مطالعات خارجی	۱۵
۲-۲-۲- پیشینه نظری رابطه الگوی مصرف فضای مجازی و میزان دینداری	۱۶
۱-۲-۲-۲- مقدمه	۱۶
۲-۲-۲-۲- تعریف نظری متغیر مستقل	۱۷
۱-۲-۲-۲-۲- خصوصیات فضای مجازی	۱۹
۲-۲-۲-۲-۲- تعداد کاربران فضای مجازی در جهان و ایران	۲۰
۳-۲-۲-۲- تعریف نظری متغیر وابسته	۲۰
۴-۲-۲-۲- مروری بر نظریات موجود در حوزه دین	۲۳
۱-۴-۲-۲-۲- نسل اول جامعه شناسی دین	۲۳
۲-۴-۲-۲-۲- نسل دوم جامعه شناسی دین	۲۶

۲۸ نسل سوم جامعه شناسی دین
۳۵ پیامدهای دیگر ابعاد دینداری در زندگی روزمره
۳۹ مروری بر نظریات موجود در حوزه فضای مجازی
۴۹ تأثیر فضای مجازی بر دینداری
۵۶ چارچوب نظری
۶۰ مدل تحقیق
۶۱ فرضیات تحقیق
۶۲ فصل سوم: روش پژوهش
۶۳ ۱-۳ مقدمه
۶۳ ۲-۳ تعریف نظری و عملیاتی متغیرها
۶۳ ۱-۲-۳ تعریف نظری متغیر مستقل
۶۵ ۲-۲-۳ تعریف نظری متغیر وابسته
۶۵ ۳-۳ روش پژوهش
۶۶ ۴-۳ جامعه آماری
۶۶ ۵-۳ حجم نمونه و شیوه نمونه گیری
۶۶ ۱-۵-۳ حجم نمونه
۶۷ ۲-۵-۳ شیوه نمونه گیری
۶۷ ۶-۳ ابزار اندازه گیری یا روش های عملی جمع آوری داده ها
۶۸ ۷-۳ روایی و پایایی ابزار
۶۸ ۸-۳ شیوه اجرای پژوهش
۶۹ ۹-۳ نحوه تجزیه و تحلیل آماری داده ها
۷۰ فصل چهارم: یافته های پژوهش
۷۱ ۱-۴ مقدمه

۷۱	۲-۴ یافته های توصیفی
۷۲	۱-۲-۴ سن اعضای نمونه
۷۳	۲-۲-۴ جنسیت اعضای نمونه
۷۴	۳-۲-۴ تحصیلات اعضای نمونه
۷۵	۴-۲-۴ منطقه سکونت اعضای نمونه
۷۶	۵-۲-۴ وضعیت تأهل اعضای نمونه
۷۷	۶-۲-۴ مدت استفاده از فضای مجازی
۷۸	۷-۲-۴ میزان ساعات استفاده پاسخگویان از فضای مجازی در شبانه روز
۷۹	۸-۲-۴ هدف استفاده از فضای مجازی
۸۰	۹-۲-۴ میزان دینداری
۸۲	۳-۴ یافته های استنباطی
۸۲	۱-۳-۴ رابطه الگوی مصرف فضای مجازی و میزان دینداری
۸۳	۲-۳-۴ رابطه میزان استفاده از فضای مجازی و میزان دینداری
۸۳	۳-۳-۴ رابطه نحوه استفاده از فضای مجازی و میزان دینداری
۸۴	۴-۳-۴ رابطه جنسیت با میزان دینداری
۸۵	۵-۳-۴ رابطه منطقه سکونت با میزان دینداری
۸۵	۶-۳-۴ رابطه تحصیلات با میزان دینداری
۸۶	۷-۳-۴ رابطه وضعیت تأهل با میزان دینداری
۸۶	۸-۳-۴ نتایج آزمون تحلیل رگرسیون چند متغیره
۸۸	۹-۳-۴ نتایج آزمون تحلیل مسیر
۹۰	فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری
۹۱	۱-۵ مقدمه
۹۱	۲-۵ تبیین یافته های تحقیق

۹۱	۵-۲-۱- تبیین یافته های توصیفی تحقیق
۹۲	۵-۲-۲- تبیین یافته های استنباطی تحقیق
۹۵	۵-۳- نتیجه گیری
۹۶	۵-۴- محدودیت های پژوهش
۹۷	۵-۵- پیشنهادات
۹۷	۵-۵-۱- پیشنهادات پژوهشی
۹۷	۵-۵-۲- پیشنهادات کاربردی
۹۸	فهرست منابع و مآخذ
۱۰۷	پیوست

فهرست جداول

- جدول ۱-۲- خلاصه نظریات موجود در حوزه دینداری ۳۸
- جدول ۲-۲- خلاصه نظریات موجود در حوزه فضای مجازی ۴۷
- جدول ۱-۳- تعریف عملیاتی متغیر مستقل ۶۴
- جدول ۲-۳- تعریف عملیاتی متغیر وابسته ۶۵
- جدول ۳-۳- میزان آلفای کرونباخ برای متغیرهای تحقیق ۶۸
- جدول ۱-۴- توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک گروه های سنی ۷۲
- جدول ۲-۴- توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک جنسیت ۷۳
- جدول ۳-۴- توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک تحصیلات ۷۴
- جدول ۴-۴- توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک منطقه سکونت ۷۵
- جدول ۵-۴- توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر اساس وضعیت تأهل ۷۶
- جدول ۶-۴- توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه برحسب مدت استفاده از فضای مجازی ۷۷
- جدول ۷-۴- توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه برحسب ساعات استفاده در شبانه روز ۷۸
- جدول ۸-۴- توزیع فراوانی اعضای نمونه برحسب هدف استفاده ۷۹
- جدول ۹-۴- توزیع فراوانی اعضای نمونه بر حسب مولفه فردی ۸۰
- جدول ۱۰-۴- توزیع فراوانی اعضای نمونه بر حسب مولفه جمعی ۸۱
- جدول ۱۱-۴- نتایج آزمون هبستگی پیرسون بین الگوی مصرف فضای مجازی و میزان ۸۲
- جدول ۱۲-۴- نتایج آزمون کندال پیرامون میزان دینداری بر حسب میزان استفاده از فضای ۸۳
- جدول ۱۳-۴- نتایج آزمون کای اسکوتر پیرامون میزان دینداری بر حسب نحوه استفاده از فضای ۸۳
- جدول ۱۴-۴- نتایج آزمون کای اسکوتر پیرامون میزان دینداری بر حسب جنسیت ۸۴
- جدول ۱۵-۴- نتایج آزمون کای اسکوتر پیرامون میزان دینداری بر حسب منطقه سکونت ۸۵
- جدول ۱۶-۴- نتایج آزمون کندال پیرامون میزان دینداری بر حسب تحصیلات ۸۵
- جدول ۱۷-۴- نتایج آزمون کای اسکوتر پیرامون میزان دینداری بر حسب وضعیت تأهل ۸۶

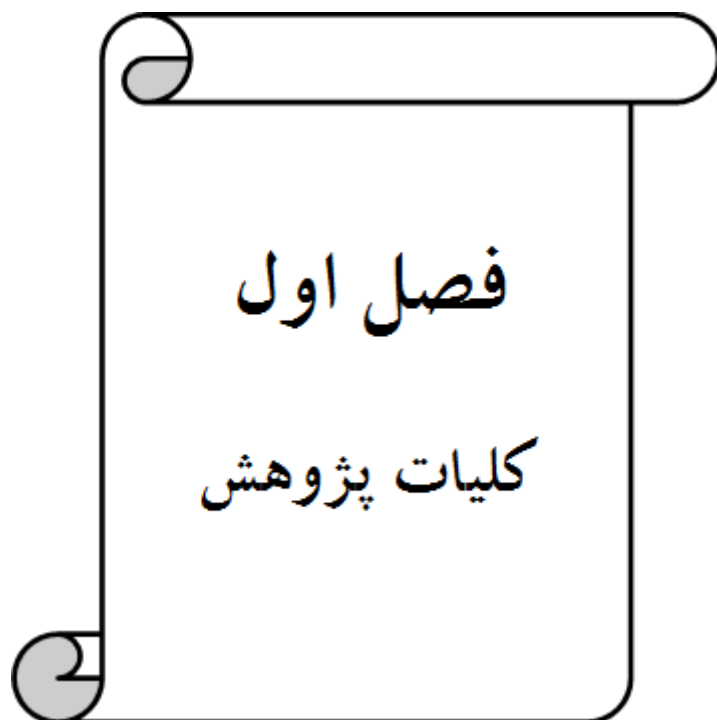
جدول ۴-۱۸: نتایج آزمون تحلیل رگرسیون چند متغیره درباره عوامل موثر بر میزان دینداری ۸۷

جدول ۴-۱۹: ضرایب آزمون تحلیل رگرسیون چند متغیره درباره عوامل موثر بر میزان دینداری ... ۸۷

جدول ۴-۲۰: جمع اثر متغیرهای موثر بر میزان دینداری ۸۹

فهرست نمودارها

- نمودار ۴-۱- نمایش سن اعضای نمونه ۷۲
- نمودار ۴-۲- نمایش جنسیت اعضای نمونه ۷۳
- نمودار ۴-۳: نمایش تحصیلات اعضای نمونه ۷۴
- نمودار ۴-۴: نمایش منطقه سکونت اعضای نمونه ۷۵
- نمودار ۴-۵: نمایش وضعیت تأهل اعضای نمونه ۷۶
- نمودار ۴-۶: نمایش پاسخگویان بر حسب مدت استفاده از فضای مجازی ۷۷
- نمودار ۴-۷: نمایش پاسخگویان بر حسب ساعات استفاده از فضای مجازی ۷۸
- نمودار ۴-۸: نمایش پاسخگویان بر حسب هدف استفاده از فضای مجازی ۷۹
- نمودار ۴-۹: نمایش پاسخگویان بر حسب پاسخ به گویه های اخلاق فردی ۸۰
- نمودار ۴-۱۰: نمایش پاسخگویان بر حسب پاسخ به گویه های اخلاق جمعی ۸۱

فصل اول

کلیات پژوهش

در جوامع مدرن امروزی، دو فرآیند "رسانه ای شدن" و "خانگی شدن" توصیف کننده گذران بخش عمده ای از فراغت جوانان است. جوانان فراغت خود را بیش از پیش در خلوت سپری می کنند و برای سرگرم شدن به طور فزاینده ای به رسانه های جدید مخصوصا اینترنت و شبکه های اجتماعی آن متکی هستند.

تلفن همراه در عصر حاضر یکی از مهم ترین ابزارهای ارتباطی است که کاربردهای روزافزونی در میان مردم و به خصوص جوانان دارد، رسانه ای متمایز با خصوصیات معین و مهم ترین تکنولوژی فردی که ضمن ایجاد خلوت مستقل برای فرد، رابطه اجتماعی او را در یک بستر شبکه ای معنی دار کرده و از یک ابزار ارتباطی صرف به یک پدیده اجتماعی- فرهنگی بدل گردیده و به صورت گسترده وارد زندگی آدمی شده و به طرز ساختاری، مناسبات انسانی و شیوه های ارتباطی را دگرگون کرده و اثرات قابل توجهی را در سطوح مختلف بر روابط خانوادگی، اجتماعی و کنش های میان انسان ها به ویژه تعاملات و ارزش های حاکم بر روابط بین فرزندان با اعضای خانواده برجای گذارده است (راد، ۱۳۹۶: ۴۱).

کاربرد تلفن همراه در میان انسان ها از استفاده ابزاری برای تأمین مجموعه ای از نیازهای خاص شروع شده و با گسترش فناوری های نوین به تدریج کارکردهای آن از حالت صرف ابزاری خارج گردیده و تنوع و گسترش بیشتری یافته همچون استفاده اجتماعی- فرهنگی، تفریحی و ...، به نحوی که جذابیت و گستره کاربرد آن در بین افراد موجب کاهش اقتدار نهادهای سنتی جامعه پذیری به خصوص خانواده شده و پیدایش شیوه جدیدی از جامعه پذیری را در میان آن ها فراهم خواهد کرد (همان).

به اعتقاد کاستلز^۱ از مهمترین تأثیرات انقلاب اطلاعاتی در عصر حاضر، می توان به تأثیر فناوری های نوین اطلاعاتی بر فرهنگ ها اشاره کرد (کاستلز، ۱۳۸۰: ۶۸).

امروزه با توجه به گسترش روزافزون شبکه های اجتماعی مجازی و احساس نیاز و وابستگی هرچه بیشتر نسل جوان به فضای مجازی و شبکه های اجتماعی آن، بر محققان و پژوهشگران عرصه اجتماعی لازم است تا با تأمل بر علل و عوامل این وابستگی، راهی برای رهایی از آن و جایگزینی اوقات فراغتی به مراتب مفیدتر بیابند. و لزوم پرداخت به این مهم زمانی بیشتر احساس می شود که می بینیم مواجهه روزافزون نسل جوان با شبکه های مجازی بر وجوه دیگر زندگی آنان و خانواده هایشان سایه افکنده و روی میزان سرمایه اجتماعی و فرهنگی، دینداری، ارزش های اجتماعی و... تأثیر می گذارد و در این میان دین به عنوان یکی از نهادهای مهم اجتماعی که از تغییرات روزافزون جهانی در حوزه ارتباطات تأثیر می پذیرد، در تقسیم بندی جامعه شناسان جایگاه خاصی دارد.

^۱Castells

بنابر مطالب یاد شده لزوم و اهمیت پرداختن به رابطه استفاده از فضای مجازی و میزان و نوع دینداری در جوانان، بیش از پیش آشکار می شود.

سنجش دینداری در ایران از موضوعات پژوهشی قابل توجهی است که اهمیت آن را از کثرت تلاش هایی می توان دریافت که در سال های اخیر برای ساخت و به کارگیری سنجه های دینداری مصروف شده است. تعداد بسیار بالای مقاله های موجود در باب دینداری نشان از اهمیت و حساسیت این موضوع در ایران دارد. این تلاش ها از دل اقتضات و ضرورت های قابل درکی بیرون آمده است که نمی توانست بدون پاسخ بماند. ضرورت این مطالعات به طور عام برخاسته از نفوذ و اعتباری است که هنوز دین برای انسان و اجتماع دارد و نیز ارزش و کارکردی که امروزه نه تنها کمتر نشده بلکه به مراتب بیش از پیش در جوامع از خود بیگانه شده امروزین دارد.

مطالعه دینداری برای جوامعی نظیر ما، که دین در سطوح مختلف آن از نقش و نفوذ موثری برخوردار است، تقاضای به مراتب بیشتری دارد.

دین به منزله یک پدیده انسانی و اجتماعی امری بسته شده به یک مقطع زمانی نیست و بستگی نیرومندی با یکایک وجوه فرهنگی، سیاسی و اقتصادی دارد. هنرها، آداب و رسوم، ادبیات، اخلاق، زبان، دانش ها، مفاهیم، ارزش ها، آیین ها و سازمان های دینی در امتداد هستی بشر متمدن با دین در ارتباط بوده اند و هنوز نیز هستند و خواهند بود و تأثیر و تأثرهای آن هاست که حیات و پویایی جامعه را می سازد (جلالی مقدم، ۱۳۷۹، ۱۱).

دین بافت ناگشودنی از قماش زندگی فرهنگی است و به عنوان سرچشمه رفتار نیک، کردار نیک، وجدان، خداپرستی، نظم و اخلاق فردی و اجتماعی میان آدمیان مطرح است. دین با نقش اجتماعی روشنی که دارد، زندگی فردی و اجتماعی را سامان می بخشد. پیوند دین و انسان، پیوندی دیرین و پایدار بوده، اما این رابطه در گذر زمان چه در وجه فردی و چه در بعد اجتماعی آن، همواره دستخوش تغییرات چشمگیری شده است (پارتازیان، ۱۳۸۷: ۱۱).

۱-۲- بیان مسئله:

پدیدار شدن مفاهیمی مانند جهانی شدن، اجتماع مجازی، جامعه اطلاعاتی، جامعه شبکه ای و فضای سایبر بر این واقعیت دلالت دارد که تکنولوژی های اطلاعاتی صورتبندی تازه ای از حیات اجتماعی را پدید آورده اند. فهم تغییرات و تحولات ناشی از تعامل انسان با فضای مجازی که در حال احاطه کردن زندگی ماست، به تدریج در حال تبدیل شدن به یکی از مهم ترین دغدغه های محققان علوم اجتماعی، سیاستگذاران و برنامه ریزان جامعه شده است. یکی از مباحث مهم این حوزه تأثیرپذیری دین و فرهنگ دینی از فناوری های جدید

است که به یکی از مهم ترین مسائل جامعه ایرانی بدل شده است. کاربران شبکه های اجتماعی مجازی به طور فزاینده ای گرایش به استفاده از این شبکه ها دارند و به همین ترتیب استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی بر شیوه و سبک دینداری آن ها تأثیر می گذارد. از طرف دیگر شبکه های اجتماعی مجازی مرجع تأمین بسیاری از نیازهای فرهنگی و اجتماعی اعضای خود هستند و با ورود سریع ارزش ها و ایده های جدید می توانند چالش های جدیدی در حوزه دین و دینداری در جامعه ایجاد کنند.

مروری بر نتایج حاصل از تحقیقات بسیار در باب دینداری در ایران نشان می دهد که جامعه ایران جامعه ای دیندار است. در عین حال همین بررسی ها نشانگر آن هستند که دینداری در ایران حداقل از دو جنبه مواجهه با تغییرات قابل تأمل است؛ نخستین وجه آن است که دینداری در ابعاد مختلف آن از توزیع یکسانی برخوردار نیست، به این ترتیب غالب تحقیقات مشخص می کنند که دینداری ذهنی (با تأکید بر ابعاد اعتقادی و تجربی) در قیاس با دینداری عملی (با تأکید بر ابعاد مناسکی و پیامدی) از قوت و شدت بیشتری برخوردار است. دومین وجه که می تواند نتیجه منطقی وجه نخست باشد، تضعیف دینداری سنتی مبتنی بر قرائت فقهی-رسمی از دین و به تبع آن ظهور انواع جدید دینداری است (رستگار خالد، ۱۳۹۲: ۱۲).

دینداری در جامعه کنونی ایران و در میان جوانان با تغییراتی در اندیشه و عملکرد مواجه است. پژوهشگران حوزه جامعه شناسی دین بعضاً اینگونه تغییرات را بررسی نموده و بیان داشته اند که تفاوت هایی در انواع دینداری قابل مشاهده است. وجود این وضعیت نشان می دهد که هرچند باورها و عواطف دینی در میان جوانان حاضر و با دوام است، پذیرش و اجرای تمام ابعاد دینداری نیز از جانب جوانان مورد تردید است. ترکیبی بودن دین در میان جوانان نیز از دیگر تغییرات موجود است. تغییرات در موضوع دینداری نشان می دهد که برای جوانان دینداری همانند بسیاری از موضوعات دیگر از شکل پذیرش کامل و یقینی قبلی خارج شده و به موضوعی گزینشی و انتخابی و فردی تبدیل شده است. و با توجه به گسترش روزافزون شبکه های مجازی و اطلاعات درست و نادرستی که از این رهگذر به جوانان منتقل می شود، میزان شک و شبهه در اعتقاداتی که در گذشته ای نه چندان دور کاملاً درست و بی چون و چرا تلقی می شد، به طور قابل توجهی بالا رفته و جوانان به خوانش جدیدی از دین و کارکرد آن در جامعه و نیز در زندگی فردی خود، روی آورده اند.

از سوی دیگر، از آن جایی که جامعه ایران در حال گذار از سنت به مدرنیته است، شناخت روند و عوامل تسریع کننده و شتاب دهنده و یا بازدارنده و کند کننده این فرآیند، در شناخت جامعه و پیش بینی مشکلات و مسائل پیش روی، اهمیت فراوان دارد و بی شک دین و دینداری می تواند یکی از مهم ترین این عوامل باشد که بر زندگی آینده جوانان این سرزمین تأثیر بسزایی دارد.

علاوه بر این تغییراتی که در شیوه و نحوه دینداری جوانان بروز کرده است، پژوهش هایی که یک دهه اخیر در ایران در موضوع دینداری انجام گرفته (رستگار خالد، ۱۳۹۲؛ نعمت الهی، ۹۰؛ حسینی، ۹۳؛ زکی،

۹۲؛ رضایی، ۹۲)، بیانگر آن است که پدیده دینداری تحت تأثیر عوامل متعددی (که گسترش ارتباطات مجازی یکی از آنان است)، در حال کم‌رنگ شدن است و همچون گذشته قابلیت تأثیرگذاری بر جامعه را ندارد.

این پژوهش‌ها به کاهش میزان دینداری و هویت دینی جوانان ایران اشاره دارند که این مسأله می‌تواند تبعاتی منفی در پی داشته باشد و ضرورت توجه به این موضوع را به روش‌های علمی می‌طلبد (میرفردی، ۹۶).

امروزه این رسانه‌ها هستند که با تغییر و تحول در ارزشها و نگرشهای افراد، به شکل‌گیری، تغییر یا رواج صورتهای جدید رفتاری منجر می‌شوند. طرح مفهوم دین رسانه‌ای نیز در چنین فضایی محقق شده است. دین رسانه‌ای گفتمان جدیدی است که در آن، منش ارتباطات دینی و حتی موضوع و کارکرد گفتمان دینی تغییر می‌کند. دین رسانه‌ای با بازتولید دین، موجبات بازنمایی آن را فراهم و با تغییر موقعیت دین در افکار عمومی، هویت دینی جدیدی متأثر از عوامل فرهنگی ایجاد می‌کند. تغییر نگرش به دین به دنبال تغییراتی که حضور رسانه‌های جهانی و محلی به آن دامن می‌زند، در کوتاه مدت و دراز مدت منجر به تغییراتی در انواع دینداری دانشجویان در جامعه معاصر ایران می‌شود (طالبیان، ۱۳۹۲: ۳ و ۲).

درواقع رسانه‌ها و مخصوصاً رسانه‌های مجازی، با میدان دادن به تفاوت‌های فردی در تفکر و سبک زندگی، سبب دگرگونی باورها و اعتقادات دینی سنتی شده و این امر به تدریج، به کاهش نقش اجتماعی و سیاسی دین و محدود شدن آن به حوزه‌ی خصوصی افراد منتهی شده است.

۱-۳- سوالات تحقیق:

- ۱) آیا میزان استفاده از فضای مجازی بر میزان دینداری افراد تأثیر دارد؟
- ۲) آیا نحوه استفاده از فضای مجازی بر میزان دینداری افراد تأثیر دارد؟
- ۳) آیا کمیت و کیفیت دینداری در نسل جوان امروز نسبت به نسل پیش تغییر کرده است؟
- ۴) پذیرش ابعاد مختلف دینداری در میان جوانان چه تفاوتی دارد؟
- ۵) آیا بعد پیامدی و مناسکی دین در میان جوانان کم‌رنگ شده است؟

۱-۴- ضرورت و اهمیت تحقیق:

گسترش و استفاده روزافزون از فضای مجازی و پیامدهای اجتماعی، فرهنگی و سیاسی آن، مطالعه در خصوص این فضا را حائز اهمیت و ضرورت کرده است. جرایم و آسیب‌های مرتبط با فضای مجازی، به ویژه در کشورهای اسلامی از جمله ایران از جایگاه خاصی برخوردار بوده و هرروز ابعاد مختلفی از تهدیدهای آن نمایان شده و

موجب نگرانی های روزافزون والدین و کارشناسان مسائل فرهنگی و تربیتی شده است (فتوره چی، ۱۳۹۴: ۲۱).

تحول اخلاقی، دینی و به طور کلی ارزشی، در جوانان بیش از هر دوره سنی دیگری است. رشد سریع شناختی در آن ها موجب می شود که بهتر بتوانند درباره مسائل اخلاقی، دینی و ارزشی قضاوت کنند و در برخورد با این مسائل، واکنش دقیق تر و پیچیده تری نشان دهند. زمانی که جوانان ما با مجموعه ای وسیع از تغییرات درونی و بیرونی و تعارض های ناشی از ارزش های گوناگون روبه رو می شوند، باید جایگاه مطمئنی برای رشد و دوام خود دست و پا کنند. بنابراین می توان گفت مجموعه ارزش های اخلاقی و دینی بر تفکر و احساس و رفتار جوانان عمیقاً تأثیر می گذارد و جا دارد که نسبت به این مسئله حیاتی که تا به حال در حیطه مباحث نظری قرار داشته است، حساسیت علمی بیشتری نشان داده شود و درباره چگونگی کارکردهای تربیتی موجود و راهکارهای موثر آموزش و اعتلای این ارزش ها مطالعات دقیقی توسط صاحب نظران و محققان صورت گیرد. (نجفی تیرتاشی، ۱۳۹۶: ۱۲).

تاریخ گواه بر این است که تنها دوره هایی که در آن ها بشریت پیشرفت کرده، دوره هایی بوده اند که در آن ها سازمان دهی و سامانی در جامعه وجود داشته که مردم آن را قبول داشته اند. در یک چنین زمینه ای دین ها از آن رو که آموزنده یک اخلاق اند، بی گمان یک عامل استوارساز جامعه بوده اند. مطالعه و بررسی های دینی در جامعه ما به چند جهت دارای اهمیت بسیار بالایی است: اول بدین لحاظ که دین با جنبه های گوناگون زندگی مردم درآمیخته است، به نحوی که می توان تأثیر دین را در همه جوانب زندگی دید. جامعه امروز ایران از معدود جوامعی است که دین در آن حضور مکشف، فعال و پرمسئولیتی دارد. همین امر آن را در موقعیت یک آزمون بزرگ و در برابر یک تجربه تاریخی سرنوشت ساز قرار داده است؛ به طوری که توفیق یا شکست آن می تواند تأثیرات عمیق و ماندگاری بر این جامعه و حتی بر مسیر تحولات دنیای آینده برجای بگذارد (شجاعی زند، ۱۳۸۰: ۳).

دلیل دوم در بررسی اهمیت دین در جامعه ایران، جوان بودن جمعیت است. بنابراین به جا است که پژوهش های فراوان در این زمینه انجام شود. از طرفی شکی نیست که مدیران و گردانندگان فردای جامعه دانشجویان هستند؛ پس تحقیق و تفحص در نگرش ها، روحیات و اعتقادات آنان در عرصه های گوناگون، به ویژه از بعد جهت گیری دینی و دینداری می تواند در شناخت ویژگی های آنان ما را یاری کند. و این پژوهش ها به نوبه خود می توانند چشم اندازی روشن از وضعیت آینده جامعه به ویژه از جهت نگرش مدیران و گردانندگان فردای جامعه ایران، برای ما ترسیم کنند. اسلام در ایران به عنوان کشوری که دینداری از ویژگی های مهم فرهنگی، تاریخی و اجتماعی آن محسوب می شود، همیشه مورد توجه بوده است و همین مسئله ضرورت بررسی روند تحولات و تغییرات دینداری را در دوران معاصر به ویژه تحت تأثیر رسانه های نوین، دو چندان می کند (چیت ساز، ۱۳۹۵: ۷).